دوشنبه 09 اردیبهشت 1398 - 10:59

Grcstana slam dini n zaman glib

slamn Grcstana daxilolma tarixinin slamn yaranma tarixin yaxn olmasndan oxlarmzn xbri bel .yoxdur

Arannews-slam Grcstana hicrtin I srinin nc onilliyind daxil olub (tqribn miladi 640-650-ci illri hat edir).slami ftuhat (fthetm) balayandan sonra rb mslmanlar rbistan yarmadasndan raq v ama hicrt etmy balayblar. Onlar h.q 14-17-ci illr arasnda iki yeni hr Kuf v Bsr hrlrini salm, hminin (am) Dmq hrind ktlvi kild mskunlablar. Ondan sonra yeni razilrdki fthlr bu byk hr v vilayt rhbrlri arasnda blnb.Bel ki, Qafqazn fth edilmsi istiqamtind ilk addm II xlif mrin dvrnd Kuf ordusu trfindn atlb. Lakin xlifnin lm il hmin fth yarmq qalb. III xlif Osman xilaft krssnd oturandan sonra yenidn hmin regionun fthin frman verib. Bu df xlifnin gstrii il Qafqazn fth edilmsind am v Suriya ordusu da itirak edib. Buna gr d Qafqazn fatehi iki nfr Hbib ibn Mslm (am ordusunun bas) v Salman ibn Rbi Bahili (Kuf ordusunun bas) olub. Mslmanlar Grcstana bu iki xsin rhbrliyi altnda daxil olublar. Hbib Tiflis istiqamtind, Salman is Xzr trklrin doru hrkt edib. Tiflis hri Hbib ibn Mslmnin saysind fth edilib.Grcstan barsind bilinmsi lazm olan faktlardan biri d budur ki, bu lk Ermnistan kimi mharib yolu il deyil, slh danqlar aparlmaqla v he bir qan axdlmadan fth edilib. Bu bard bel yazblar:“Hicri tqvimi il 25-ci ild (miladi 646-647-ci illrd) mslmanlar Grcstan torpana daxil oldular. Onun rq hisssind yaayan hali, xsusil Tiflis hrinin halisi mslmanlarn gliini slh il qbul etdi. slami mnblrd mslmanlarla Tiflisin vali v halisi arasnda imzalanm slh mqavilsinin mtni bel qeyd edilib:Hbib ibn Mslmdn Tiflis halisin:Biz sizinl slh raitindyik. Mn d sizinl birlikd Ondan baqa bir Tanr olmayan yaradana ibadt edirm.mma bd: Sizin tiflisli nmayndniz mn v mnim yanmda olan mminlrin yanna gldi v sizin dilinizdn dedi ki: Biz Allahn oxlu utanclq, dyrsizlik v nadanlq dvrlrini kendn sonra ltf etdiyi v Peymbr gndrdiyi insanlarq.Buna gr d hmd almdkilrin Rbbi, balayan v mehriban Allaha mxsusdur. V Onun salam v mrhmti olsun vasitsi il biz doru yolu gstrdiyi Peymbrin (s) ! Hminin hmin tiflisli sizin dilinizdn bunu da dedi ki, Allah-taala biz mslmanlarn qorxusunu dmnlrimizin qlbin salb. Halbuki bizim Yaradann yardmndan baqa he bir gc v qdrtimiz yoxdur. Hmin nmaynd dedi ki, siz biziml slh trfdarsnz. Mn v mniml birlikd olan mslmanlar sizin istyiniz qar xmrq. Hmin tiflisli sizin hdiyylrinizi mnim yanma gtirdi. Biz onun pul v mal klind olanlarn mumilikd yz dinar miqdarnda dyrlndirdik. Lakin siz onu hr il dmk msuliyyti damrsnz. Amma btn evlrin sakinlri fidy deyil, cizy kimi tam bir dinar dmlidir. Sizin bu hdnam v toxunulmazlq kaznz mminlrdn ibart byk bir ktlnin qarsnda yazdm v onu bdrrhman ibn Cz il siz gndrirm. Bizim gzmzd o, all, Allahn mr v kitabndan xbrdar xsdir. gr hdnamnin iind yazlanlar qbul etsniz, o, onu siz verck, ks tqdird sizi (vvldn d mlumat verildiyi kimi) Allah, Peymbr (s) v mminlrl dy dvt edck. Tbii ki, Allah xyantkarlar sevmir.Salamlq v zrr-ziyandan amanda qalmaq dzlk arxasnca gedn xs mxsusdur”.Qeyd: “Mdafi frman”nn sli biz atmayb. Onun mzmunu bir az frqli olaraq rb mlliflri trfindn qorunub. Son zamana kimi “mdafi frman (siqeli)” Tbrinin (838-923-c illrd), Blazurinin (892-ci ild vfat etmi) v Yqutinin (1179-1229-cu illrd) mxtlif variantlar blli idi. Tbrinin v Blazurinin mtnlrini grc tarixin .Cavaxivili Qazaryann alman trcmsin uyun olaraq daxil etdi. 1951-ci ild M. Lordkipanidze trfindn aktn grc trcmsi giri mktubu v qeydlri il drc olundu, 1959-cu ild E.Sixarulidze trfindn hyata keiriln grc trcmsi drc olundu. 1976-c ild O. kitivili “mdafi aktnn” yeni variantn bu Ubeydnin (770-838) hekaylrindn, hminin ibn Zncveyhin variantn drc etdi. “Mdafi frman” adndan da grndy kimi Tiflis v digr blglrin halisini mdafi mqsdi il imzalanmd. nki slamn Grcstana gliin qdr Grcstan imaldan v qrbdn xzrlrin, bizansllarn v mslman olmayan iranllarn hcumuna mruz qalrd. “Mdafi frman”na gr Tiflis v Grcstann digr blglri azad nfs ald. nki artq mslmanlar onlarn trfind idi. Hbib ibn Mslm

Tiflisd v digr blglrd halinin srtl islam qbul etdiyini grb bdullah ibn Crrah islamn daha geni yaylmas il bal Tiflisd saxlad.Hmin mddt rzind ktlvi kild z xaprstliyind qalm Ermnistandan frqli olaraq Grcstanda mslmanlarn geni kild mskunlamasndan lav blgnin (rqi Grcstan) halisi arasnda da slama tdricn ztutma meyllri ba qaldrb. Bel ki, hmin illrd Tiflis islamynml, yaxud da ksriyyti mslmanlardan ibart hr idi.Bu iddiann dlili hmin dvr, xsusil d h.q. III srdn V sr kimi olan dvrd mslman alimlri arasnda “Tiflisi” lqbi gtrnlrin saynn ox olmasdr. Sonrak fsillrd onlarn barsind mfssl mlumat verdiyimizdn biz hllik burada bu mvzuya toxunmuruq.Xlif bdl-Mlikin zamannda Qafqaz blgsi xlif trfindn tyin olunmu vahid bir vali trfindn idar olunurdu. O, vvllr d valilik mrkzi kimi Dvin hrind, sonra is Brdd iqamtgahla tmsil olunmudu. Bu blg 4 inzibati mrkz :(mirliy) blnmd

.(Albaniya v Sivniya (mrkz Brd .1

.Kartli (Crzan) mrkzi Tiflis .2

.(Ayrarat v Vasburaqan (mrkzi Dvin .3

.(Runik v Deruberan trfi (Mrkzi Van .4

.slam Grcstana daxil olandan bu gn kimi mxtlif mrhllrdn keib

.Mnb: Grcstanda slam Tarixi kitab

Hac Rasim Mmmdov

Ahlibeyt.ge

قدرت گرفته از پرتال شمس - ITShams.ir